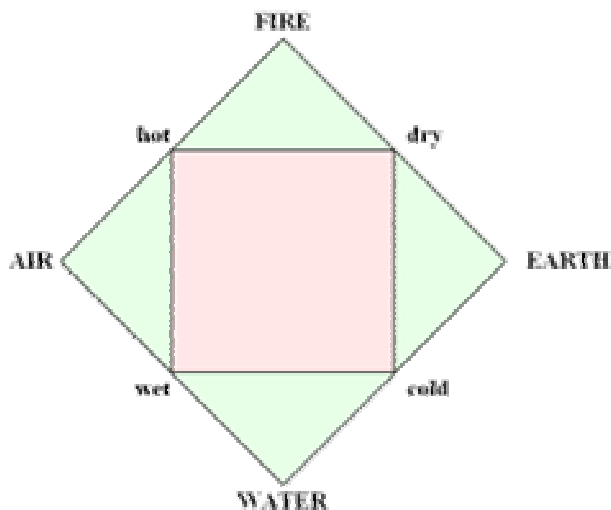

چهار عنصر کلاسیک

بسیاری از فلاسفه قدیم به شکلی از چهار عنصر اصلی تشکیل دهنده جهان برای توضیح الگوهای موجود در طبیعت اعتقاد داشته اند. شکل یونانی این اعتقاد که به دوران پیش از سقراط بازمی‌گردد در طول قرون وسطی و رنسانس نیز به حیات ادامه داد و تاثیر خود را بر اندیشه و فرهنگ اروپایی برجای گذاشت. البته این اعتقاد به چهار عنصر بسیار پیش از این در ایران، هند، چین و خاور دور نیز حضور داشته اند و به راحتی می‌توان حضور آن را در عقاید زرتشتی، بودایی، هندو و تقریباً تمامی ادیان سری (Esoteric) نشان داد.

در یونان باستان، چهار عنصر اصلی، آتش، خاک، هوا و آب بودند که این الگو تقریباً در همه جا تکرار شده است. افلاطون از این عناصر را دارای ریشه‌های پیشاسقراطی می‌داند. نمودار روبرو نشان دهنده خصوصیت هر یک از این چهار عنصر است:

- آتش، گرم و خشک است
- خاک سرد و خشک است
- هوا گرم و تر است
- آب سرد و تر است

به گفته گالن (Galen) این عناصر توسط هیپوکراتوس (پدر پزشکی مدرن) برای توضیح بدن انسان به عنوان چهار نوع مزاج گوناگون به کار رفته است:

صفرای زرد (آتش)، صفرای سیاه (خاک)، خون (هوا) و بلغم (آب).

بعضی کیهان شناسان عنصر پنجم (اثير يا اتر) را نیز به چهار عنصر فوق الذکر اضافه کرده اند. از جمله ارسطو که با اعتقاد به اینکه آب، باد، هوا و خاک عناصر زمینی و فساد پذیر هستند، ستارگان را از اثير / اتر می‌دانسته. اتر (Aether) در یونانی از ریشه Eternity (ازلی و ابدی) گرفته شده است.

لازم به ذکر است که بعضی متخصصین امور خفیه (Occultist) امروزی، این چهار عنصر ابتدایی را نمادی قدیمی از چهار حالت ماده دانسته اند. خاک برای جامد، آب برای مایع، هوا برای گاز و آتش برای پلاسما.

محققان درباره مشابهت این چهار عنصر بنیادین در بسیاری از فرهنگ‌ها تذکر داده اند که این چهار عنصر پایه حیات برای انسان‌ها بوده اند. خاک، غذای ما را تامین می‌کرده، آب و هوا لازمه ادامه حیات ما بوده اند و خورشید و آتش، گرما بخش زندگی بوده اند پس طبیعی است که بسیاری از گرایش های دینی، مفاهیمی خاص برای این چهار عنصر ابداع کنند یا حتی فلاسفه این چهار عنصر را عناصر اولیه جهان بدانند.

نکته: ارزشمند است بدانیم که در هندونیسیم و در سنت‌های ژاپنی، عنصر پنجم فضا (Space) و تهی (Void) است

چهار عنصر کلاسیک - آب

آب یکی از چهار عنصر کلاسیک یونان باستان و بسیاری دیگر فرهنگ های جهان است. آب سرد و تر طبقه بندی می‌شود و بنا بر نظر افلاطون، با بیست وجهی مرتبط است.

در سنت‌های ویکا (شکلی از ادیان مدرن چند خدایی که به مفاهیم پیشامسیحی رجعت می‌کنند و از دید مسیحیان به جادوگری می‌پردازند) آب با جهت غرب، فص پاییز و رنگ آبی مرتبط است. این مفهوم گاهی با یک هلال آبی، جام، زنگ، صدف، سنگ صفیر و لاجورد، اشک و دیگ‌های بزرگ بازنمایی می‌شود. آب در علوم سری نشان دهنده هیجان‌ات و احساسات، علم و زنانگی است. در مناسک آب معمولاً با ریخته شدن روی اشیای دیگر، دم کردن، جادوهای شفا بخشی، حمام‌های رسمی و رها سازی اشیای در تلاطم آب، کاربرد پیدا می‌کند.

در اندیشه تانویستی، آب بازنمای هوش و فرزانی است اما حجم زیاد آن می‌تواند باعث مشکل شدن انتخاب و پیگیری امور شود. عنصر آب، به راحتی می‌تواند بر عنصر آتش فایق شود ولی خود تحت سلطه عنصر خاک است.

آب به شکل رود، دریا، اقیانوس، دریاچه، فوران، مه، نوشیدنی‌ها و باران ظاهر می‌شود. در میان حیوانات دلفین، فوک، لاک پشت و انواع ماهی نشان دهنده آن هستند. همچنین موجودات علوی ای همچون پری دریایی (Undine/Mermaid)، حوری دریایی (Oreade/Naiad) و اژدها و ماردریایی نیز با آب مرتبط هستند. در پنج ضلعی (پنتاگرام) مکان آب در سمت راست بالا است. در چین و ژاپن لاک پشت سیاه نماد آب است. در دین آرتکی، عصا و درهندوئیسم، یک جام خون.

عناصر چهار گانه کلاسیک - آتش

در اندیشه یونان باستان و بسیاری فرهنگ‌های دیگر، آتش یکی از چهار عنصر کلاسیک است. آتش گرم و خشک است و بر اساس اندیشه‌های افلاطون با چهارضلعی مرتبط است.

در سنت ویکا (یا ویکان؛ نوعی رجعت مدرن به ادیان چند خدایی پیشامسیحی) عنصر آتش با جهت جنوب، فصل تابستان و رنگ قرمز مرتبط است. این عنصر معمولاً با مثلث قرمز، خون، شمع، گیتار، یاقوت و بخور نشان داده می‌شود. آتش نمایشگر انرژی، الهام، هیجان و مردانگی است. در مناسک، آتش با سوزاندن اجسام، جادوهای عشق، آشپزی و روشن کردن شمع و آتش حضور پیدا می‌کند.

ظهور عنصر آتش توسط خورشید، صاعقه، آتشفشان و هر شکلی از نور یا اجاق امکان پذیر می‌شود. همچنین این اعتقاد وجود دارد که هر شکلی از گربه (بخصوص شیر و ببر) ماهیت آتشی دارند و همچنین تمام موجودات درنده، از جمله گرگ. موجودات علوی آتشی نیز عبارت هستند از سمندر، عنقا، اژدها و شاهین (که البته بیشتر موجودی هوایی است). مکان آتش در پنج ضلعی (پنتاگرام) گوشه راست پایین است. در چین و ژاپن آتش با یک پرنده سرخ، در میان آرتک‌ها با سنگ چخماق، در هندو با صاعقه، در یونان با ترکه سیب و در مسیحیت با شیر نشان داده شده است.

حضور نماد آتش نشان دهنده اراده، شخصیت، رشد و توسعه و انرژی و نور است. آتش معمولاً با جاه طلبی، رضایت، هماهنگی و تعادل مرتبط است و اراده واقعی (معنا بخشی به زندگی) را نشان می‌دهد.

چهار عنصر کلاسیک - هوا

هوا یکی دیگر از عناصر چهارگانه جهان باستان است. هوا گرم و تر است و بر اساس نظرات افلاطون با هشت ضلعی مرتبط است.

در سنت ویکا (یا ویکان؛ رجعت مدرن به عقاید چند خدایی پیش از مسیح) هوا با جهت شرق، فصل بهار و رنگ زرد مرتبط است. هوا معمولاً با دایره زرد، فلوت، پر، نفس، پنکه، شیشه، زنگ و ناقوس، الماس، سوت و بخور و شمشیر نشان داده می‌شود. هوا نشان دهنده فرزانی و هوش، ارتباطات، نیروهای ذهنی

(Psychic) و مردانگی مرتبط است. در مناسک هوا از طریق قرار دادن اشیا در معرض باد، آرماتراپی (درمان از طریق روایح)، آوازاها و معلق کردن اشیا در هوا حضور پیدا می کند.

تجلی‌های عنصر هوا عبارتند از باد، آسمان، طوفان، ابر و آواز پرندگان. پرندگان، بخصوص عقاب و باز و اصولاً هر چیزی که پرواز می کند (مثل پروانه) نمایندگان این عنصر در بین حیوانات هستند. موجودات هوایی علوی هم شامل جن‌های هوایی، پری‌ها و شیردال‌ها (Griffin) هستند. مکان هوا در پنج ضلعی (پنتاگرام) در بالای سمت چپ است. هوا در چین و ژاپن با اژدهای آبی، در آرتک با خرگوش در هندو و یونان با شمشیر و در مسیحیت با عقاب نشان داده می شود.

حضور عنصر هوا معمولاً نمادی از امور روحانی، رشد فکری، منطق‌گرایی و الهامی است. حوزه‌های اندیشه همچون علم و منطق و فن‌آوری‌های مرتبط با ارتباطات نوشتاری و گفتاری نیز تحت سلطه عنصر هوا هستند. با این تفسیر، هر عملی که انجام بشود عنصری از هوا در خود دارد چرا که در لحظه‌ای به شکل حرف یا فکر حضور داشته است.

چهار عنصر کلاسیک - خاک

خاک یا زمین یکی از عناصر اربعه جهان باستان در فرهنگ یونانی و بسیاری از فرهنگ دیگر باستانی است. خاک سرد و خشک است و بر اساس نظر افلاطون با معکب مرتبط است.

در سنت ویکا (ویکان؛ نوعی رجعت مدرن به ادیان چند خدایی جهان پیش از مسیحیت) خاک با جهت شمال، فصل زمستان و رنگ سبز مرتبط است. خاک معمولاً با مربع سبز، طبل، پوست حیوانات، سکه، طلسم پنج گوش، شیر، ضریان قلب، جواهرات، استخوان و چوب بلند نمایش داده می شود. خاک نمایش دهنده قدرت، وفور، پایداری و زنانگی است. در مناسک خاک از طریق دفن کردن اجسام در آن، گیاه‌ها یا ساخت اشکال با چوب یا سنگ حضور پیدا می‌کند.

تجلی عنصر خاک معمولاً به شکل گیاهان و درختان، کوه‌ها، جنگل، غار و باغ است. در میان حیوانات نیز گوزن، گاو نر، خوک ماده، خرس و مار و تمامی حیوانات زندگی کننده زیر خاک یا نقب زن (مثل موش کور و خرگوش) نمایندگان عنصر خاک هستند. موجودات علوی ای همچون فاون/ساتیر(موجود نیمه بز و نیمه انسان)، دیو و گورزاد (Gnome) و حوری و جن جنگلی نیز با این عنصر مرتبط هستند. مکان خاک در پنج ضلعی (پنتاگون) در سمت چپ پایین است. در چین و ژاپن عنصر زمین توسط لاک پشت، در آرتک‌ها با خانه، در هندو با نیلوفر آبی، در یونان با چرخ و در مسیحیت با گاو نر نشان داده می شود.

حضور نماد خاک، نشان دهنده امور مالی، تجاری، پولی، خانه، فامیل و امنیت فیزیکی است. مشخص است که اطمینان مالی نیز بخشی از امنیت دنیای فیزیکی به شمار می رود. لازم به ذکر نیست که عنصر زمین، بخشی از «مادر زمین» است و به همین دلیل کاملاً مرتبط با طبیعت و هر چیز که شکلی مادی داشته باشد بخشی از این طبیعت به شمار می رود.